

Наташа Ј. Симић

Народна библиотека Србије, Београд

natasa.simic@nb.rs

УДК: 027.8

DOI: 10.7251/BSCSR1908242S

ИНТЕРАКЦИЈА У ШКОЛСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ

Апстракт: Интеракција је кованица латинског порекла која је састављена од две речи – интер што значи између и агаре што значи деловати. Интеракција је узајамно дејство неких чинилаца у обликовању јединке. То је појам који се среће у свим сферама живота. Образовни систем мора бити у интеракцији са свим сферама друштва, а нарочито је важна интеракција између образовног система и библиотеке. Библиотека служи ширењу знања, културе, образовања, науке и пружа корисницима могућност стручног, стваралачког и грађанског развоја. Школска библиотека је место библиотечко-информационе, васпитно-образовне и културне делатности. У школској библиотеци се прикупља, обрађује и даје на коришћење књижна и некњижна грађа и серијске публикације. Школска библиотека треба да буде место где ученици на одморима, после и пре школе проводе време: пишу домаће задатке, раде разне реферате или читају обавезну и необавезну литературу. Тако конципирана школска библиотека треба да има одређен простор за читаоницу, адекватну опрему помоћу које долазе брже до информација, фонд који одговара захтевима школе и наравно обученог стручног библиотекара који ће прижати помоћ ученицима и наставницима. План и програм рада школског библиотекара у многоме зависе од плана и програма рада школе. Библиотекар у школским библиотекама треба да поседује широко основно и професионално образовање, Интеракција између библиотекара и наставника је неопходна да би се постигао максимум библиотечких услуга. Сталним упућивањем деце у библиотеку, они развијају посебан однос према школској библиотеци. Интерактивно учење подрамузева технику којом се знање стиче не пасивним усавајањем и памћењем чињеница већ интеракцијом са информацијама, изворима и осталим учесницима у наставном процесу. IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке указује на значајну улогу школских библиотека у учењу, али издваја и основне задатке и циљеве неопходне за учење, развијање стваралачке маште и критичког мишљења, унапређење писмености и подизање културног нивоа.

Кључне речи: Интеракција, библиотека, школска библиотека, школски библиотекара, IFLA/UNESCO смернице за школске библиотеке.

Интеракција у библиотекарству

Интеракција је кованица латинског порекла која је састављена од две речи – интер што значи између и агаре што значи деловати. Интеракција је узајамно дејство неких чинилаца у обликовању јединке, међусобни однос појединца са физичком и друштвеном средином као и однос у којем два или више појединца утичу једни на друге. Интеракција је појам који се среће у свим сферама живота. Веома је важно схватити међусобну интеракцију, то јест начин повезаности и функционисања чинилаца који су у интерактивном односу. Напредно друштво мора водити рачуна о развијености самог друштва али и њеног образовног система, јер је образовни систем потпора друштва. Образовни систем мора бити у интеракцији са свим сферама друштва, а нарочито је важна интеракција између образовног система и библиотеке.

Библиотека је културна, васпитна и информациона институција која прикупља, обрађује и чува своје колекције из разних области стваралаштва и интелектуалне делатности. Библиотека служи ширењу знања, културе, образовања, науке и пружа корисницима могућност стручног, стваралачког и грађанског развоја¹. Од појаве првих библиотека протекле су деценије у којима су библиотечке услуге пратиле промене које се огледају у свим сегментима деловања библиотека. Промне се највише виде у приступу корисницима и у интеракцији корисника и библиотекара. Промене почињу од индивидуалних интересовања, писменост, целоживотног учења, културе, забаве, до промена у старосној структури корисника и с тим у вези, појаве посебних библиотечких услуга за децу најранијег узраста и њихове родитеље. Ту су, затим, промене у грађи, опреми, програмима и активностима, дизајну простора, деловању библиотеке у локалној средини, те менаџменту библиотека. Приоритет постаје приближавање

¹ Симић Ј. Наташа „Школска библиотека и програм рада школског библиотекара“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018, стр. 253-261.

библиотечких услуга свима који још нису корисници библиотечких услуга. У библиотеке се уводе нове форме и средства, играчке, аудиовизуелна грађа, компјутерски програми, интернет и умрежавање. У последњих неколико година посебна пажња се посвећује и раду са младима.

Библиотекари имају задатак да упознају кориснике са којима раде, да пратите њихове жеље и интересовања, да знају да их саслушају, да правилно протумачите њихове гестове, понекад да натерају себе да буду чак и видовити и да предложе право штиво кориснику². Корисници се разликују, по годинама и ова чињеница тражи од сваког библиотекара да успостави праву комуникацију са корисницима, да са сваким својим корисником успостави неку интеракцију како би препознао његове читалачке жеље.

У том смислу, посао библиотекара не представља, односно не би требало да представља један механички, рутински однос према књизи, а свакако и према корисницима који у библиотеку долазе. Како посао библиотекара подстиче и креативност, јако је битно да библиотекар у свој посао унесе маштовитост да би кориснике приближио књизи, а исто тако и књигу приближио кориснику.

Школска библиотека и њени циљеви

Школске библиотеке представљају посебан тип библиотеке. Термин школске библиотеке значи да су то библиотеке које су основане при основним и средњим школама, а које су део двојног система – библиотечко-информационог и васпитно-образовног. Школска библиотека своју пуну улогу може да испуни само ако остварује континуирану сарадњу са наставницима и ученицима. Овај тип библиотеке треба да пружа информације и сазнања

² Елизабета Георгиев „Зборник радова са Међународног стручног скупа одржаног у Пироту 11-12. октобра 2012. године“. Народна библиотека Пирот, Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград, 2012, стр. 109-123.

неопходне за успешно учествовање у савременом друштву заснованом на информацијама и знању. Школске библиотеке се по својој намени разликују од осталих типова библиотека јер је она првенствено подршка у остварењу васпитно-образовног процеса у школи и помаже ученицима у савладавању наставничког програма³.

Међународна асоцијација библиотечких удружења (International Federation of Library Associations – IFLA) и Уједињене нације за образовање, науку и културу (UNESCO) донеле су 2000. године, Манифест за школске библиотеке, на основу којег су годину дана касније настале Смернице за школске библиотеке, које су требале да помогну примену принципа изнетих у Манифесту. IFLA/UNESCO Манифест за школске библиотеке указује на значајну улогу ових библиотека у учењу, али издваја и основне задатке и циљеве неопходне за учење, развијање стваралачке маште и критичког мишљења, унапређење писмености и подизање културног нивоа. Према Манифесту циљеви школске библиотеке су:

- подршка и побољшање образовних циљева наведених у наставном плану и програму школе;
- развијање и неговање навике и уживање у читању код деце, као и навике коришћења библиотеке током читавог живота;
- пружање прилике да се да се искуси стварање и коришћење информација у циљу стицања знања, познавања, развијања маште и уживања;
- подстицање свих ученика да стичу и користе вештине вредновања и коришћења информација без обзира на облик, формат или медиј, као и да овладавајуначинима друштвене комуникације;
- обезбеђивање приступа локалним, регионалним,

³ Грујић, Драгана:Школска библиотека у предметној и разредној настави основе школе / Београд : Филолошки факултет Универзитета,2013.

националним и глобалним изворима и могућностима, што оне који уће доводи у додир са различитим идејама, искуствима и ставовима;

- организовање активности које јачају друштвену и културну свест;
- сарадњу са ученицима, наставницима, управом и родитељима да би се остварили циљеви школе;
- заступање начела да су слобода мишљења и приступ информацијама неопходни предуслов за делотворно и одговорно учешће у грађанском демократском друштву;
- промоција читања и извор и услуга школске библиотеке у школској и широј друштвеној заједници⁴.

Сарадња библиотекара, наставника и ђака

Школска библиотека добија све значајнију улогу у процесу стицања знања. Њеним коришћењем омогућује се проширивање наставне грађе свих наставних предмета. Својом збирком књига, фотографија, брошура, мапа, филмова, стрипова и сличне грађе библиотека представља својеврсно богатство за наставнике и ученике. Наиме, употребом књига из школске библиотеке омогућује се ученицима да обогате школски рад и да се поступним путем оспособљавају за самообразовање као један од крајњих циљева васпитно-образовног процеса. Коришћење библиотеке је уско повезано са развојем способности и културе сваког ученика. Развијање вештине читања сваког ученика. Развијање вештине читања и разумевање прочитаног продубиће интересовање код ученика за позајмљивање књига из школске библиотеке.

Улога библиотеке и рад наставника су у уској повезаности. Међусобно се допуњују. Библиотека помаже педагошком

⁴ IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотеке / са енглеског превела Гордана Љубановић // Гласник Народне библиотеке Србије. - ISSN 1450-8915. - Год. 7, бр. 1 (2005), стр. 412

раду наставник, док наставник активним сугестијама о избору библиотечког фонда и упућивањем ученика на њено коришћење помаже раду библиотеке и доприноси да она заузме значајно место у свакодневној активности ученика. Школске библиотеке представљају један значајан део у библиотекарству, који се све више развија. Развојем библиотека развија се образовни систем образовања, а у том низу једну од карика чини и школски библиотекар.

Опште је познато да библиотеке представљају важну карику у ланцу институција које имају утицаја на изградњу личности. Библиотека треба да буде место где ће читаоци задовољити своју жељу за знањем, бирајући књигу са темом која је тренутно у његовом фокусу. Многи ће своје време провести на књижевним вечерима или промоцији нових издања или мултимедијалним пројекцијама које се организују у просторијама библиотеке.

Као што библиотека не припада сам библиотекарима, тако ни школска библиотека не припада само школским библиотекарима. Школска библиотека представља саставни део васпитно-образовног система савремене школе, у коме има значајну улогу подршке наставном процесу. У складу са Планом и програмом рад школе, и на основу сопственог Плана и програма рада библиотеке, у њој се обављају стручни библиотекарски послови, који обухватају библиотечно-информациону, васпитно-образовну, јавну и културну делатност. У њој се остварује стручна и креативна сарадња са наставницима свих предмета и одвија се паралелни индивидуални и групни педагошки рад са ученицима⁵.

Школска библиотека треба да буде место где ученици на одморима, после и пре школе проводе време: пишу домаће задатке, раде разне реферате или читају обавезну и необавезну

⁵ Миле Пенков: Школски библиотекар у Србији на почетку 21. века у: Зборник радова научно-стручног симпозијума са међународним учешћем Технологија, информатика и образовање – за друштво учења и знања, ТИО 6, Чачак, 3-5. јуна 2011

литературу. Тако конципирана школска библиотека треба да има одређен простор за читаоницу, адекватну опрему помоћу које долазе брже до информација, фонд који одговара захтевима школе и наравно обученог стручног библиотекара који ће прижати помоћ ученицима и наставницима. План и програм рада школског библиотекара у многоме зависе од плана и програма рада школе. Библиотекар у школским библиотекама треба да поседује широко основно и професионално образовање.

Школски библиотекар је припадних стручног, квалификованог особља, одговоран за планирање рада и управљање школском библиотеком. Школски библиотекар сарађује са осталим ученицима у образовном процесу школе и одржава везе са јавном библиотеком и другим организацијама и појединцима. Он је дужан да поседује одређена општа знања да би могао да осмисли и пружи делотворне услуге школске библиотеке: о изворима, библиотеци, управљању информацијама и подучавању. Школски библиотекар треба да планира увођење новина и да подучавају наставнике и ученике у коришћењу информација и руковањем тим информацијама.

Упознавање са библиотеком

Према Плану и програму рада основних школа, школске библиотеке у сарадњи са наставницима и учитељима сваког месеца организују активности. Овим Планом и програмом предвиђено је да се у септембру организује приредба добродошлице у школску библиотеку свим ученицима⁶. Важан догађај у школи је примање најмлађих ученика у чланство библиотеке. Посебно се у том периоду треба обратити пажња на децу која први пут улазе у библиотеку. Треба им се објаснити да у библиотеку могу да траже одговоре

⁶ Симић Ј. Наташа „Школска библиотека и програм рада школског библиотекара“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018, стр. 253-261.

на питања која их интересују а која им задају потешкоће. Тај дан треба да остане ученицима у трајном сећању. Деци се треба представити, уручити им чланске карте и по могућности неку књигу као знак пажње. Затим их повести у обилазак библиотеке. Сваком детету треба посветити довољно пажње, како се не би осетило занемарено и несигурно у новом окружењу. Деца треба књигу да прихвате као задовољство а не као предмет за стицање знања, јер ако деца књигу прихвате као задовољство касније ће јој прилазити без страха и једино ће тако развити љубав и интересовање према књизи и према библиотеци.

Од првог разреда основне школе, када ученици полагано овладавају вештином читања и стекну се услови за коришћење домаћих лектира и текстова друге, за његов узраст, прилагођене садржине, наставник разредне наставе упутиће га на школску библиотеку. Сам чин доласка у школску библиотеку јесте путоказ ка откривању нових и за ученика непознатих садржаја. Школска библиотека би требало да буде доступна и функционална за све ученике, на видљивом, довољно широком и што централнијем положају у односу на школску зграду. Од изузетне важности је да школа има добро опремљен простор библиотеке на погодном месту, привлачан за ученике. Наставници су дужни, то уједно њихова професија налаже, да ученике готово у свим сегментима учествовања у наставном процесу и његовој организацији упућују на библиотеке. У почетку кроз позајмицу публикација, коју ће читати код куће, а касније и кроз задатке, који би требало да се ослањају на стицање знања тзв. групним радом у библиотеци. Посетиоци који користе библиотечке услуге још од првог разреда, читају не само лектуру, већ су се током година научили да позајмљују и друге књиге и читање за њих представља задовољство.

Интеракција између библиотекара и наставника је неопходна да би се постигао максимум библиотечких услуга. Сталним упућивањем деце у библиотеку, они развијају

посебан однос према школској библиотеци. Једна од главних улога школског библиотекара јесте познавање ученика њихових потреба и могућности. Степен сарадње са наставницима и родитељима доприноси јачању односа и стварање поверења које је деци неопходно. Један од првих и основних задатака библиотекара јесте да библиотеку учине местом у ком ће се проводити време које је осмишљено и занимљиво. Школска библиотека своју пуну улогу, васпитно-образовну, културно-рекреативну и библиотечно-инфорнациону, може испунити само ако остварује континуирану сарадњу са наставницима и ученицима.

Библиотека се познаје по свом односу према младима. Није довољно младе привући у библиотеку. Треба их задржати и уверити да су на добром месту које им пружа могућност за учење, дружење и креативно стваралаштво. Главни задаци школских библиотека је стварање повољног амбијента за развој личности, формирање потребе за читањем, задовољење образовних потреба, организација осмишљеног и духовно испуњеног слободног времена. Образовни рад са школским децом требало би да се заснива на интеракцији, узајамном разумевању, интересовању одраслих за дете. Наставници би током школовања једне генерације, требали да барем један час одрже у простору читаонице, показати им на који начин могу користити услуге библиотеке, шта садржи један целовит и добро оформљен библиотечки фонд, за оне мање веште, уколико постоји доступан за ученике каталог или база података о евидентираним библиотечким јединицама.

Деца су будући корисници библиотечких услуга, и по начину на који они у најранијем узрасту буду третирано као корисници школских библиотека, развиће се код њих добро или лоше осећање а затим и навика прем књизи и читању. Циљ библиотеке је да свим корисницима, пружи прилику да у библиотеци пронађу оно право место на коме ће моћи да презентују своје стваралаштво и да квалитетно и креативно проводе своје слободно време. У основи овог циља је пре свега

подстрек да ове групе корисника буде управо на месту књиге и читања, јер стваралаштво проистиче из дружења са књигом.

Школска библиотека је несамостална и она је сатавни део школе, што значи да и поред спремности библиотекара за разне активности, зависи понекад од воље директора школе, колега и ученика. Да би остварили своју мисију школски библиотекари су у непрекидном трагању за новим идејама како би све већи број деце привукли у библиотеку. Код ученика треба створити навику коришћења школске библиотеке јер је од великог значаја за континуирано образовање које се не заснива само на коришћењу уџбеника, већ на потреби да се после редовног школовања стиче знање директно из стручне литературе.

Интернет и библиотеке

Школске библиотеке савременог доба морају да се мењају како би одговориле на све израженије и комплексније информационо-комуникационе и научно-истраживачке потребе својих корисника, и како би се прилагодиле технолошким и едукативним захтевима наступајућег информационог друштв, које је истовремено и друштво учења и друштво знања⁷. У Смерницама за школске библиотеке се говори о новој, електронској, рачунарској и аудио-визуелној опреми и начину њеног коришћења, о електронским изворима информација и знање које се преузима са интернета и са дигиталних носача, као и о моделима програма за стицање вештине учења и информационе писмености. Информациона писменост је способност да се лоцира, еволуира и ефективно користи тражена информација⁸. Управо та информациона

⁷ Миле Пенков: Школски библиотекар у Србији на почетку 21. века у: Зборник радова научно-стручног симпозијума са међународним учешћем Технологија, информатика и образовање – за друштво учења и знања, ТИО 6, Чачак, 3-5. јуна 2011

⁸ Вранеш, Александра. Од рукописа до библиотеке. Београд: Филолошки факултет, 2006. Стр. 117

писменост доводи до једног од најсавременијих облика интерактивног учења. Интерактивно учење подрамузуе технику којом се знање стиче не пасивним усвајањем и памћењем чињеница већ интеракцијом са информацијама, изворима и осталим учесницима у наставном процесу. Пасивно учење подразумева да ученик сам управља процесом учења и има вечу контролу над учењем, док интерактивним учењем нема могућност управљања тим процесом.

Оно што библиотекаре тера да иду у корак са најновијом технологијом јесу тинејџери. То је убедљиво најтајанственија група корисника. Чак иако библиотека својим техничким могућностима одговара визији једног просечног тинејџера, у већини случајева ће бирати читање интернет скраћене верзије књиге у односу на папирну књигу. Чак и када млади предност дају веб збиркама, блоговима и интерактивним играма пре него књигама, њима је потребна социјализација и прича коју пружа библиотека као место, а не само због популарних штампаних збирки и интернет приступа електронским књигама⁹. Причу коју пружа библиотека као место, пишу, наравно, библиотекарџи. Тинејџери су ти, који своју библиотечку причу читају на свој начин, који може бити прави и добар за библиотеку и библиотекарџу.

Школски библиотекарџи су поставили себи циљ, а то је све већи број корисника који ће посећивати библиотеку. Али њихова мисија се не завршава учлањивањем деце у школску библиотеку, јер њима није циљ велики број учлањене деце, већ да се та деца посећују библиотеку. Крајњи циљ школских библиотекарџи јесте формирање што већих група сталних посетилаца библиотеке.

⁹ Sjuzan I. Higin: Javne biblioteke i sluзbe za mlade, Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009 .

Литература

1. Вранеш, Александра (2008) „ Од рукописа до библиотеке“, Београд : Филолошки факултет
2. Јурић, Славица (2010) „ Између елементарне, функционалне и информационе писмености “, стр. 265-288., Информациона писмености доживотно учење
3. Блаженковић, Татјана (1969) „ Библиотека основне школе “, Загреб : Друштво библиотекара Хрватске
4. Црногорац, Весна „ Стандарди за школске библиотеке као подршка образовном систему Србије“, излагање на конференцији.
5. Стокић-Симончић, Гордана „ Професионално образовање и стручно усавршавање школских библиотекара у Србији“, У Читалиште, мај 2015.
6. Елизабета Георгиев „Зборник радова са Међународног стручног скупа одржаног у Пироту 11-12. октобра 2012. године“. Народна библиотека Пирот, Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград, 2012
7. Галушка, Слађана „Школски библиотекар и промоција рада школе“, У Читалиште, мај 2015.
8. Симић Ј. Наташа „Школска библиотека и програм рада школског библиотекара“. У: Библиотекарство Српске, Год. 7, Бр. 7, 2018
9. Грујић, Драгана „Школска библиотека у разредној и предметној настави“, Београд : Филолошки факултет 2017.
10. Миле Пенков: Школски библиотекар у Србији на почетку 21. века у: Зборник радова научно-стручног симпозијума са међународним учешћем Технологија, информатика и образовање – за друштво учења и знања, ТИО 6, Чачак, 3-5. јуна 2011
11. Спасић-Стошић, Ана „ Улога школске библиотеке у реализацији интегративне наставе у основној школи “, У: Годишњак Педагошког факултета у Врању, 2016.
12. Сјузан И. Хигинс: Јавне библиотеке и службе за младе, Београд: Народна библиотека Србије, 2009

INTERACTION IN SCHOOL LIBRARY

Abstract: Interaction is a coin of Latin origin composed of two words – *inter*, which means *in between* and *agar* which means *to operate*. Interaction is the mutual activity of some factors in the formation of an individual. It is a term that exists in all spheres of life. The educational system must interact with all spheres of society, and interaction between the educational system and the library is particularly important. Libraries promote knowledge, culture, education and

science, but, also, enables users to develop their skills, creativity and their individual civic development. School library is a place where librarian, educational and cultural activities take place. School library is a place where books, newspapers as well as magazines are collected, catalogues and given to the users. School library should be a place where pupils spend their time before and after their classes, but also during breaks. There they should do their homework, essays and read their obligatory and non-obligatory literature. Such a school library should have special space as a reading-room, adequate equipment in order to obtain information easily, book collection that corresponds to the school needs as well as professional librarian who would provide necessary assistance to the pupils and their teachers. School librarian's plan of activities depends on the school program of activities. Librarian that works in school libraries should have good basic and professional education. The interaction between librarians and teachers is necessary in order to achieve the maximum of library intakes. By continuously referring children to the library, they develop a special relationship with the school library. Interactive learning requires technology that gives the pupils the possibility to acquire knowledge not by passively adopting and remembering the facts, but by interacting with information, sources and other participants in the teaching process. The IFLA / UNESCO Manifest for School Libraries points to the important role of school libraries in learning, but also sets out the basic tasks and goals necessary for learning, developing creative imagination and critical thinking, improving literacy and raising the cultural level.

Key words: Interaction, library, school library, school librarian, *IFLA/UNESCO* guidelines for school librarians.
